

סוגיות בדף היומי

שבת מ"ו. "כבתה אין, לא כבתה, לא, מאי טעמא, דילמא בהדי דנקיט לה כבתה..."

לפי הטעם הזה מבואר, שגם דבר שהוא אסור בין השמשות מחמת גזרה וחשש, הרי הוא נתקצה באותה שעה, ולדעת רבי יהודה נתקצה לכל השבת מיגו דאיתקצאי בין השמשות, [שהרי מפורש לעיל שרבי יהודה אסור נר שכבה [אפ' מתכת שאינו מאוס] הגם שבין השמשות לא נאסר אלא משום חשש כיבוי, ולפי זה יש שרצו להוכיח אודות בגדים שהיו רטובים [ממש, בטופח על מנת להטפוח] בין השמשות של כניסת שבת, הרי הם מוקצים גם לאחר שנתייבשו – שהרי באותה שעה שהם היו רטובים, אסור לטלטלם מחשש סחיטה [כדברי הרמ"א [ש"א, מו], שאין לטלטל בגד רטוב שמקפיד על רטיבותו, שמא יבוא לסחטו], וכיון שנאסרו בין השמשות נאסרו כל היום. [וכן היא דעת המשנה ברורה שח"ס"ק ס"ג, שער

הציון ש"א אות ר"ג]. ואולם יש מן הפוסקים שפקפקו בדבר, משום שאיסור זה של נגיעה בבגד רטוב אינו מוחלט, ולצורך לבישה משמע שמותר, [עי' מג"א ש"ה סק"א. וכן הביאו מהמאירי קמ"ו:], וכן הובא בשמירת שבת כהלכתה פ' ט"ו בהערה ס'. ואולם בהלכות פסוקות שבגוף הספר סתם כדברי המ"ב שאין לטלטל בגד שהיה רטוב ממש בבין השמשות]. וכן פסק להתיר בשו"ת אור לציון [ח"ב כ"ו ה]. וכן נטה להתיר בשו"ת שבט הלוי ח"א, ג וח"ג לג. ושם כתב טעם נוסף, משום 'גמרו בידי אדם'. ובשו"ת אגרות משה [או"ח ח"ה כב, כו] כתב לאסור בגדים שהיו רטובים בבין השמשות ונתייבשו, אלא שאם תלאם על חבל לייבש בכניסת שבת ועומדים הם להתייבש בשבת, אז נחשבים כ'גמרו בידי אדם' ואינם מוקצים. [יוסף דעת]

שבת מ"ז: "אם היה רפוי מותר"

המחמירים בדבר. [וכן התיר מדינא להכין 'סודה סטרים' [אך לא סיפולוקס. ובשו"ת אור לציון התיר להשתמש במכשיר זה] בשבת, הגם שנעשה על ידי הברגת הבקבוק בהידוק למכשיר, וזה על פי דעת הסוברים שהברגה מהודקת ללא תקיעה אין בה איסור דאורייתא, ואם כן באופן שהדבר עשוי לפתוח ולנעול תמיד, יש להקל אף מדרבנן]. וכיוצא בדבר כתב בספר "שמירת שבת כהלכתה" [כ"ח, מ"ו] שמותר להרכיב או לפרק 'הליכון' [=כסא לתינוק העשוי משני חלקים, החלק העליון ניתן לפירוק, והחלק התחתון מיועד להרגיל את התינוק ללכת] – הואיל והוא מיועד לכך, להבריג ולפרק לפי צורך התינוק. ובשו"ת אור לציון [ח"ב כ"ז א-ב] מבואר שגם דבר שרגילים לשנות את מצבו, אסור לתקוע את התמוכות או הברגים בחזקה, אלא ישאירנו רפוי במקצת. [יוסף דעת]

מדברי הרמ"א [שי"ג] מבואר שההיתר של רפוי אמור רק בדבר שדרכו להיות רפוי, כלומר שאין מקפידים עליו אם אינו מהודק [עי' בה"ל שם]. ודעת החזו"א [נ, י] להקל כשאר הפוסקים, שאפ' אם דרכו להדק ולתקוע, מותר להחזירו רפוי, ובאופן שאי אפשר לבוא לידי תקיעה – גם ההידוק מותר. [בשו"ת שבט הלוי ח"ו, ל"ב] נקט כדברי הרמ"א, וכתב להוכיח כן משאר הפוסקים, שלא להתיר אלא שדרכו ברפוי. ואף על פי כן כתב שם להתיר להגביה או להנמיך סטנדר העשוי לכך, על ידי חיזוק הברגים, שמלבד מה שאין שייכת כאן תקיעה ממש, גם אינו מחזיק חלק אל תוך חלק אחר, כבמיטה של פרקים. ועוד, לפי ששני חלקי הסטנדר לעולם הם ביחד למעלה או למטה כפי הצורך, והרי הכלי עשוי בשלמות גם ללא הידוק. ואינו בכלל כלים של פרקים המבוארים בגמ'. ויש פוסקים

"אכל ולא הלך ד' אמות אכילתו מרקבת" – החפץ חיים ז"ל היה אומר מצות שמירת הבריאות גדולה היא למאד, ולא פעם היה מצווה לכבות את המנורות בישיבה בשעה מאוחרת בלילה, למען ילכו התלמידים לישון. והיה מרגלא בפומיה. כי גם זה הוא מעצת היצר, למען יחלשו התלמידים, הודות להתמדתם הנפרזת, ויבטלו אח"כ לגמרי מלימוד התורה. וכך היה אומר אפילו אם יצר הרע מיעץ לך ללמוד על חשבון השינה, אל תאבה ואל תשמע לו, כי אין כוונתו רצויה.

שבת מ"ט. "אמר לו: מה זה בידך? אמר לו כנפי יונה... דאמתיל כנסת ישראל ליונה"

ובשפת אמת דקדק שלא גזרו אלא על תפילין שבראש, לפי שהם מנקרים עיניהם של אומות העולם, כמו שנאמר "וראו כל ע"ה... ויראו ממך". ועל זה נהגו בשעת חליצת תפילין לכרוך אותם בצורת כנפיים. ובלבד של ראש שנעשה בהם הנס, ובשל יד אנו עושים בצורת י"ד כי הם תשלום ש-ד-י. ויש נוהגים לצייר בשתיים כנפיים ככנפי יונה, והכל לפי מה שנהגו. [ריטב"א, ומוזכר מנהג זה במגן אברהם כ"ח, ס"ק ד'. ע"ש]. [יוסף דעת]

התוס' הביאו בשם מדרש, שהיונה כשהיא יגעה ורוצה לנוח, פורחת בכנף אחת ונוחה באחרת, שלא כשאר העופות שמפסיקים מעופתם ונחים על גבי הסלע. [הנמשל לישראל, שגם בשעת יגיעת הצרות והגזרות, אינם בטלים מעבודתם]. ויש מי שפירש שייכות הדברים למעשה דאלישע, שהרי הגזרה היתה על הנחת תפילין בכלל, הן של ראש הן של יד, והוא הסיר של ראש ולא את של יד, כמשל היונה שעדיין ממשיכה יגעתה באחת. [עפ"י ריח"ל מייזליש, בסוף המסכת].

שבת מ"ט. "א"ר ינאי תפילין צריכין גוף נקי כאלישע בעל כנפים"

חלוק תפילין שלבוש בהן מס"ת שמחזיק אותה לבד, דהא גם במחזיק תפילין בידו לא שמענו איסור הפחה, [מיהו עי' ב"י [סי' רנ"ב] שכתב דגם במחזיק תפילין בידו אסור להסיח דעתו, ודור"ק].

כתב הברכ"י דודאי קדושת ס"ת חמורה יותר מתפילין וע"כ אפשר דאח"כ, דאם תופס ס"ת בידו צריך להזהר לא לישון ולא להפחית, ותפילין איצטריכא ליה לר' ינאי לאשמועינן וק"ו לס"ת, והביא מהסמ"ג [מ"ע ג'] שנקט ג"כ בהדיא דגם למחזיק ס"ת יש איסור הפחה. ע"ש. ויל"ע דהא

שבת מ"ט: "טומנין בגיזי צמר ובציפי צמר ובלשונות של ארגמן ובמוכין, ואין מטלטלין אותן וכו'"

הבית הלוי ח"א, ס"ב] העיר דמכאן לכאורה מוכח דמותר להנות מן המוקצה דהא טומנין בגיזי צמר, ונהנים מהם אע"ג דמוקצה נינהו.